

Захищатися чи наступати?

Любов ГОЛУТА

27 березня в програмі ТСН каналу “1+1” оприлюднено сюжет, коментар до якого починався так: “У Дніпрі побили вдову кіборга. За українську мову...”

Андрій Вікторович Широков загинув 18 грудня 2016 року у бою на Світлодарській дузі у бою з проросійськими терористами. Кров його впала у рідну землю — він народився у Калинівці Бахмутського району на Донеччині. 12 квітня цього року Андрій Широков зустрічав свою сорок сьому весну. Не судилося: 25 грудня 2016 року його відспівали у храмі Різдва Богородиці Дніпровської єпархії УПЦ КП. У церкві на панахиді його найменший син Ілля запитав: “Де тато?!” Мама, Ганна Счасна, відповіла: “Тато на небі. Тепер у небесному війську буде воювати”. Поруч із нею стояли п’ятеро її земних ангелів: 10-річна Маргарита, 8-річна Анжеліка, 4-річний Ілля та восьмирічні Микола й Олексій (всиновлені діти Андрія і Ганни).

Як живеться цій родині сьогодні? По-різному. Бо ще надто жива рана й біль втрати. Але й не безнадійно: волонтери і друзі, побратими Андрія Широкова не залишають вдову з п’ятьма дітьми, допомагають, як можуть.

І Ганна, як може, висловлює їм свою вдячність. А друзів у Андрія чимало: воював у складі батальйону Правого Сектору з 2014 року. Весь час на лінії вогню: Донецький аеропорт—Піски—Бутівка. Підписав контракт і став снайпером 1-го батальйону 54-ї бригади ЗСУ. Двічі був поранений, але одужавши, знову повертався до побратимів, з якими ділив навіпіл правду і долю. І смерть також — разом із Широковим у бою загинуло ще 7 героїв.

Указом Президента України № 580/2016 від 29 грудня 2016 року “за особисту мужність, самовідданість і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі” нагороджений орденом “За мужність” III ступеня (посмертно).

... “Червоне — то любов, а чорне — то журба”... Ганна разом із дітьми вирішила виготовити обереги оборонцям, друзям Андрія. Може, саме так хотіли відзначити день народження батька і чоловіка. Сплести в одно чорні й червоні стрічки, аби нагадували священні кольори. Пішли в магазин по стрічки. Почувши, що до неї звертаються українською, продавчиня відмовилася обслуговувати Ганну, наказала їй “вийти вон”, а коли Ганна Григорівна запитала, “в чому річ, чи не в тому, що я звертаюся до вас українською?” брутально, за коси витягла її з магазину, вирвала з вуха сережку у формі тризуба, лаялась. Викликаний наряд поліції не склав протоколу, не допитав призвідниці скандалу, а потерпілій “довів до відома”, що спілкуватиметься з нею російською, бо “так удобнее”.

Українським поліцейським здалося, що це брутальна сварка двох жінок і не варто її розслідувати.

Мені так не здається, як і сотням людей, кого цей випадок обурив, і вони активно обговорюють його в соціальних мережах.

Отже. Для мене особисто — це замах на засадничі права української громадянки, який виникає не “з нічого”, а з послідовної “патріотичної русифікації”, з послідовного порушення Основного Закону в Україні і його 10-ї статті про державну мову. З ганебної дії закону “Ка-Ка” в Україні. Зі зливання східних областей в “єдиную страну”, де українській мові вже нема місця. Продавчиня в цій історії нагадує мені лише бактерію, яка втрапила у сприятливе для неї середовище. Мільйонне місто Дніпро, чії очільники послідовно ігнорують свій чинницький обов’язок розвивати й толерувати державну мову, має прокинутися, — так, як прокидаються люди в інших країнах, коли кривдять найслабших. Вчинено кривду вдові й сиротам — невже Дніпро промовчить? Невже промовчать українці козацького краю, мореного голодоморами і репресіями за радянщини? Невже не захистять дружину Ганну Счасну і дітей загиблого героя Андрія Широкова, мовчки й байдуже спостерігаючи безкарність і всюдозволеність, які нарастають у нашому суспільстві? І що

ще має трапитися, аби влада зрозуміла, що суспільство це хворе? Я не знаю, чи розглядають там, на горі, “мовні прецеденти”, серед яких — смерть Ігоря Білозіра у Львові, суди за право обслуговуватися українською, позови до міністрів за неволодіння і небажання спілкуватися державною мовою, побиті і вбиті українці на Донбасі за рідну мову, постійний терор проти українофонів, який став буденністю в Одесі, Харкові, Миколаєві (“говорите по-человечески”), безкінечні вагання Конституційного Суду щодо драконівського закону “Ка-Ка”, написаного в Кремлі... і ще безлічі прикладів того, що вони, керівники держави, не мають державної мовної політики і їм навіть вигідно час від часу подразнювати суспільство мовною темою, відволікаючи увагу від інших кричущих проблем.

Подія в Дніпрі сталася 26 березня, в телевізори народ почув про неї 27-го. Ось уже третій день, але жодної заяви — ні в Дніпрі, ні в Києві. Невже знову спишуть на “радикалів” та “націоналістів”? Здається, що й саме слово “українець” влада сприймає як синонім двох попередніх. То чого чекаємо, браття-українці? Доки нам почнуть виривати наші язика, що не втомлюються повторювати, що живемо в унітарній державі, що автохтони, що нас 78 відсотків, що хочемо миру і спокою, що не лише в громадських місцях — школах, лікарнях, магазинах, а й у

державних установах (і не державних також) можна наткнутися на людину, ладну тебе бити за те, що ти, українка, живеш в Україні і українське для тебе природне, як повітря? Чи, може, скоро почнемо вибачатися за те, що українці?!

Випадок із вдовою загиблого героя (до речі, його позивний “Сім’янин”) мав би вивести на вулиці мовний марш мільйонів. Бо тепер, у час російського нападу на Україну, втратити державну мову значить більше, ніж анексована територія. Це війна проти самої природи, землі, людської самоідентифікації. Це рабство душі. Але... Як написав мені один із фейсбучних друзів Володимир Ворона: “Про що ми говоримо, говоримо, говоримо?... На сайті ВР висить петиція про захист української мови в Україні, яка за тридцять днів до закінчення терміну не набрала і 10 тисяч голосів проти 25 тисяч необхідних! Кожен, хто читає це та вболіває за рідну мову, хай зробить лише від нього залежне — підпише петицію. Це забере у вас, панове, максимум чверть години часу. А то все слова, слова...”

Дякую всім, хто підтримав Ганну Григорівну Счасну і її дітей. Гляньте на це фото: вони ще всі разом. З ними їхня мама... Андрій Широков ще не загинув за Україну, за українську мову, якою говорив до своєї дружини, дочок і синів. І він таки живий, якщо ми — українці.

УХВАЛА Головної ради ВУТ «Просвіта» про гуманітарну безпеку України

Національний організм України вражений тяжкою недугою, спричиненою тривалим московським поневоленням, яке вперто знову накидають нам у різний спосіб — від окупації української території до фізичного винищення українців, що є безпосереднім свідченням геноциду української нації. Теперішня русифікація — це продовження колонізації України у витонченішій формі, ніж це було за часів совєтської імперії. Десятки радіо- і телеканалів, мільйонні наклади російських газет (від “Вестей”, “Сьогодні”, “Факти”, “Рабочая газета”, “Известия”, “Комсомольская правда”, “Московский комсомолец” до різних кросвордів, гороскопів і порадників), безмежна кількість російських книг, виданих зокрема й в Україні, покликані заперсвати український національний організм, розбити його цілісність, дезорієнтувати, паралізувати волю нації до самозбереження і саморозвитку, яке єдино можливе в межах своєї власної держави, яка носить умовний характер, номінативний, а не змістовний.

Для змістовного наповнення необхідні першочергові зусилля з деколонізації України в усіх її національних сферах: від зміни мовного законодавства до “своєї правди і сили”, за формулою Т. Г. Шевченка.

Внаслідок так званих “демократичних” перетворень українців позбавили права на засоби виробництва, на свої надра і копалини, на власні угіддя, на рідну землю, з якої нас злиднями, безробіттям, безперспективністю витісняють.

Українські землі вже не належать українському селянинові. Латифундисти компрадорського розливу заволоділи всім масивом українських чорноземів. Українське село деградує, зубожіє, обезлюднює, вмирає... Руїнується вся аграрна сільська інфраструктура: закривають школи, відсутні медичні та культурні заклади. Щороку з мапи України зникає близько 20 сіл. Село, яке в усі часи нашої історії було головним чинником самовідтворюваності української нації, завжди першим брало на себе удари україноненависників. Ті, хто планував і здійснював нищення України як держави й українців як нації, чітко усвідомлювали наслідки, коли доводили до банкрутства наші прибуткові підприємства, вирізали на брехт обладнання заводів переробної галузі, зокрема цукрові, консервні, хлібозаводи, закривали відгодівельні комплекси, селекційні центри. Таким чином нас позбавляли вічно відроджуваного національного первня, завдяки якому українська нація виживала протягом кількох століть московського поневолення.

І цей удар по селу, по українству значно небезпечніший, ніж військові дії на сході України, де, власне, за потурання російським колонізаторам упродовж 25 років української незалежності ми були позбавлені будь-яких прав, були меншовагітнішими і на Луганщині, і на Донеччині, а нашу українську мову випхнули на маргінесі...

Синдроми нашої хвороби добре відомі, як відомі й межі деградації. Але також відомі рецепти задля запобігання колапсу українського організму. І ми, просвітяни, неодноразово озвучували їх у зверненнях, апеляціях до влади, у вимогах на всіх майданах України. Бо це наш обов'язок, обов'язок тих, хто належить до когорти будителів нації, просвітян, які наступного року відзначатимуть дату постанови організації “Просвіта”, яка за півтора століття зробила більше, ніж усі політичні партії.

Тому питання культурного відродження, повноцінного функціонування української мови, відновлення повноформатного українського інформаційного простору, розробка і впровадження в життя програми розвитку української мови, підтримка державної програми “Українська книга”, розширення книготоргівельної української мережі, ухвалення нового закону про українську державну мову, розвій національної освіти, заборона функціонування російськомовних теле- і радіоканалів, створення просвітних програм, присвячених українській історії, її героїчному минулому гостро постають перед українським суспільством.

“Просвіта” як організація і кожен просвітянин мусять активізувати свою діяльність у різних царинах суспільно-політичного життя країни. Насамперед це стосується ухвалення закону про українську державну мову. Враховуючи те, що ми живемо в інформаційному суспільстві й можливості українців як корінної титульної нації обмежені (дивімося правді у вічі), треба навчитися використовувати будь-які ЗМІ для пропаганди української національної ідеї, розвінчувати пропаганду “Русского міра” і діяльність його п'ятої колони в Україні. Просвітяни, які покликані стояти на захисті національних цінностей, української державності, не мусять мовчати і тоді, коли бачать приховану антиукраїнську діяльність нашої влади. Треба подвоїти нашу просвітянську роботу з військовиками, студентською і шкільною молоддю.

Вимагати від влади визнати освіту і науку найголовнішими пріоритетами в реалізації Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, зарахувавши їх до “вектора розвитку” та до десятки першочергових завдань модернізації країни;

збільшити фінансування освіти, матеріально-технічне і навчально-дидактичне забезпечення, спрямувавши на її потреби не менше 7 % ВВП, уможлививши поступове входження України до 50-ти країн світу (за показниками якості освіти PISA). Упродовж останніх років видатки на первинну, середню та професійну освіту в Україні постійно

падали — до 4,3 % ВВП у 2014 р., 3,7 % — 2016-го;

сприяти збереженню та удосконаленню мережі дошкільних установ, значно збільшивши показники охоплення дітей суспільним вихованням відповідно до потреб (2015—2016 н. р. — 56 %); забезпечити рівні права на здобуття дошкільної освіти як первинної складової системи безперервної освіти. Дошкільна освіта має стати доступною і безоплатною;

“нова українська школа” має формуватися на якісній освіті і характеризуватися 3-ма основними принципами: 1) якісне навчання; 2) якісні засоби навчання; 3) якісне соціокультурне середовище;

не допустити руйнації професійно-технічної освіти, передавши не лише відповідальність місцевим органам влади і громадському самоуправлінню, а й належно фінансово і ресурсно її забезпечуючи, уможлививши загальнодержавне бачення кореляції ринків праці й професійної освіти в Україні, її адаптацію згідно з вимогами ринку, потребами людини, народу, національної економіки і соціальної політики; зупинити ліквідацію позашкільних навчальних закладів, що суперечить основним засадам державної політики (ст. 9 Закону України “Про позашкільну освіту”) і створення край несприятливі умови для фізичного, культурного, інтелектуального розвитку дітей та молоді;

забезпечити виконання Закону “Про наукову і науково-технічну діяльність” передусім у частині фінансування науки — 1,7 %. (За останні 5 років цей показник ніколи реально не перевищував 0,47 %. У Європі він складає 3 %, Ізраїлі, Швеції — 4 %, США — 4,5 %, Японії — 7 %. Нині видатки української держави на науку становлять близько 0,16 %!);

необхідно збільшити фінансування науки до 3 % від ВВП та оптимізувати використання коштів, захистити інтелектуальну власність, стимулювати інноваційну діяльність, підвищити престиж і соціальний статус ученого, зупинити міграцію (в таких катастрофічних масштабах!) інтелектуального потенціалу нації;

не допустити науково-технічної контрреволюції, наступу можновладців і політичного олігархату проти науки, яку завжди прагнули використовувати в Україні для ідеологічного обслуговування. Слід виходити з того, що наука потрібна передусім народу, без неї держава стає напівколоніальною. Витіснення науки з державних пріоритетів, падіння її престижу як привабливого виду життєдіяльності, особливо для талановитої молоді, стало причиною економічних і соціальних негараздів, розвалу наукових шкіл, унеможливило оновлення наукового персоналу;

зупинити згубну для національної безпеки тенденцію на зменшення держзамовлення у ВНЗ, не ігнорувати в цьому досвід кращих освітніх систем і практик, не допускаючи безповоротної втрати людського капіталу (на початку минулого навчального року до зарубіжних ВНЗ вступили 60 тисяч українців).

У часи війни є необґрунтованими, марнотратними і несправедливими видатки з державного бюджету на фінансування 5-ти парламентських партій (2016 р. — 391 млн грн., 2017 р. — 442 млн грн; мільйонні зарплати високопосадовців державного “Нафтогазу”, Національного банку, Укрзалізниці та багатьох ін., якщо 2016 року середня зарплата по країні складала 5188 грн, а серед наукових працівників — 4352 грн.

Освіта всіх рівнів за змістом і формою має бути національною. Виховання з раннього дитячого віку і впродовж життя любові, поваги до України, батьків, народних традицій і звичаїв, державної мови, власної історії, національної культури, рідної природи, духовних символів і цінностей українського народу — найважливіше стратегічне завдання освітньої політики;

скасувати закон України “Про засади державної мовної політики” (“закон Ка-Ка”), який зігнував норми Конституції України (ст. 10), рішення Конституційного Суду 1999 р. про статус державної української мови. Мова освіти всупереч національним інтересам та Конституції України не може і надалі визначатися статтею 20 згаданого вище антиукраїнського “закону”, який руйнує державну, політичну, духовну єдність, національну ідентичність;

ухвалити новий закон України “Про українську державну мову”, який консолідує суспільство і зміцнить українську державність, якісно змінить усю освітню і науково-технічну мовну політику;

необхідно удосконалити й посилити вивчення державної української мови в школах, де навчаються діти національних меншин, активно використовувати систему поглибленого вивчення ними української мови та літератури, зокрема і за рахунок російської мови, яку як другу іноземну вивчають нині у 23—25 % шкіл України;

розширити український мовно-культурний простір у системі вищої школи, яка продовжує русифіковуватися, зокрема і на рівні університетів, які отримали статус “національного”, особливо приватних ВНЗ, виховуючи майбутню денационалізовану інтелігенцію, що гальмує поступ до єдності політичної нації;

якісно удосконалити (відповідно до світового і європейського досвіду) концепції і зміст істо-

ричної, літературної та мистецької освіти, реалізуючи їхній значний націєдержавотворчий і людиноцентричний потенціал. Національна культура і мистецтво мають стати методологією освіти. Не допустити мінімізації на всіх її рівнях гуманітарної складової, коли зменшується кількість годин на вивчення української мови та літератури, національної культури, історії України, філософії, вилучаючи, починаючи з початкової школи, музику й образотворче мистецтво як обов'язкові предмети, збіднюючи зміст художньої освіти в педагогічних ВНЗ;

удосконалити гуманітарну політику держави у сферах науки, культури, освіти, інформації, системі національного виховання, формуючи громадянина і патріота, інтелектуальну і духовну особистість, можна передусім завдяки ефективній протидії згубній зовнішній гуманітарній, ідеологічній, інформаційній інтервенції, впливу чужих нашому народу “цінностей”, що здійснюються через ЗМІ, книгу, Церкву, історію, національну культуру, діяльність антиукраїнських організацій і політиків;

якісно вирішити проблему української книги (наукової, художньої, суспільно-політичної, публіцистичної), навчальних підручників (в Україні на одну людину друкується лише 0,5 книги). Зупинити інтервенцію колоніальних товарів із Росії, які містять згубну для української нації ідеологію. Зобов'язати Міністерства культури, освіти та науки виробити ефективну стратегію співпраці з творчою частиною суспільства щодо нарощування можливостей і впливу державної програми “Українська книга” для національно-патріотичного і громадянського виховання, інтелектуального розвитку молоді;

створити розгалужену мережу сучасних бібліотек з інформаційним доступом до світових джерел наукової та культурної спадщини; здійснювати громадянське виховання, опираючись на історичну пам'ять українського народу, національну ідею, державну, національну, особисту гідність, впроваджуючи українознавчі цінності відповідно духовного, культурного, господарського, інтелектуального, природного потенціалу і стратегічної перспективи українства;

необхідно удосконалити й посилити вивчення державної української мови в школах, де навчаються діти національних меншин, активно використовувати систему поглибленого вивчення ними української мови та літератури, зокрема і за рахунок російської мови, яку як другу іноземну вивчають нині у 23—25 % шкіл України;

розширити український мовно-культурний простір у системі вищої школи, яка продовжує русифіковуватися, зокрема і на рівні університетів, які отримали статус “національного”, особливо приватних ВНЗ, виховуючи майбутню денационалізовану інтелігенцію, що гальмує поступ до єдності політичної нації.

Про видатних діячів Української революції 1917—1922 років з Полтавщини

Сайт суспільного телеканалу “Лтава” оприлюднив нові серії про діячів Української революції 1917—1922 років. Оповідачем і автором текстів став член “Просвіти”, кандидат історичних наук Віктор Ревегук. Телеглядачі області мали змогу переглянути передачі про уродженця Полтави (народився на Кобишанах, відтепер з ініціативи “Просвіти” тут є вулиця на його честь), старшину Армії УНР, особистого ад’ютаанта та племінника Симона Петлюри, патріарха УАПЦ Степана Скрипника (Мстислава). Також про уродженця Гадяча, члена Української Центральної Ради від Полтавщини Павла Чижевського, а ще про уродженця Рунівщини Полтавського району, старшину Армії УНР, січового стрільця, видатного українського скульптора Михайла Гаврилка.

Інформаційно-просвітницький проект “Поборники Незалежності. Полтавщина”, започаткував член Правління обласного об’єднання “Просвіти” Олег Пустовгар разом із тодішнім гендиректором “Лтави” Євгеном Лопушинським на хвилі перемоги Революції гідності 2014 року. З обласного бюджету на реалізацію проекту Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської облдержадміністрації, який тоді очолював Олег Пустовгар, спрямував сто тисяч гривень. До участі вдалося долучити відомих істориків та громадських діячів — заслуженого працівника культури, архівіста, голову миської “Просвіти” Тараса Пустовіта, професора Людмилу Бабенко, кандидатів історичних наук Віктора Ревегука й Тетяну Демиден-

Нові серії стали продовженням інформаційно-просвітницького проекту “Поборники Незалежності. Полтавщина”.

Анатолій Мішин, Тетяна Привалко, Олег Пустовгар

ко, голову обласної “Просвіти” ім. Тараса Шевченка Миколу Кульчинського та інших. 2014 року журналіст-історик Сергій Блавацький і талановитий фахівець із комп’ютерного дизайну Олена Шарбенко створили низку документальних міні-фільмів про борців за волю України — уродженців Полтавського краю. Вийшло якісно і динамічно.

“Ми мали на меті повернути з небуття постаті, імена яких були заборонені в часи російсько-більшовицької окупації, увічнити пам’ять уродженців Полтавського краю або тих, чи життя з ним тісно пов’язане — борців за українську державність різних історичних періодів — Української революції 1917—22 років, ОУН, УПА, руху шістдесятників, Народного Руху України, Героїв Небесної Сотні”, — наголосив Олег Пустовгар. Він висловив жаль, що цей проект у 2015—16 роках обласна рада і облдержадміністрація не фінансували. Просвітянин закликав чиновників змінити свою позицію. Зокрема, Олег Пустовгар запропонував заступнику голови ОДА з гуманітарних питань Миколі Білоконю розблокувати проект і передбачити в рамках Указу Прези-

дента Петра Порошенка “Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917—1921 років” та Закону “Про правовий статус та вшанування пам’яті борців за незалежність України у 20 столітті” відповідне фінансування.

“Перелічені видатні українці і наші земляки є символами душі українського народу, його мужності і незламності. Нині, як ніколи, через ЗМІ потрібно доносити історичну правду, наш український погляд на нашу українську історію! Вже очевидно: вкотре в нашій історії агресивна імперська Московія на чолі з новітнім царем-імператором Владіміром Путіним за будь-яку ціну прагне знищити українську незалежність, хоче не випустити Україну зі своїх ведмежих лап. Більшість цих звтиязців ще тоді чітко усвідомлювала: Росія — це наш споконвічний ворог і поневолювач. Відтак, у наш складний час, коли російські окупанти ось уже більше трьох років не припиняють спроб поневолити Україну, вкрай важливо відроджувати історичну пам’ять про українських героїв і надихатися їхніми вчинками”, — підсумував Олег Пустовгар.

Прес-центр Полтавського обласного об’єднання “Просвіти”

Наталя Дзюбенко-Мейс: гончар над кругом, де згасають зорі

У “Слові Просвіти” (ч. 7 за 2017) привертає увагу “Творення чаші” — поетична добірка Наталі Дзюбенко-Мейс. Глибока, чуттєва, що відкриває ще один серцевий клапан, як і має робити справжня творчість, щоб нести озон чуттєвих істин-прозрінь до клітин, спраглих високого духовного сенсу буття.

Антоніна ЦАРУК,
м. Кропивницький

Здавалося б, пізнавані метафоричні образи вітру часу і млива в поезії “Вітер порве оболочку куделю...”, однак вони набувають вселенських масштабів “Господніх токів” епохи. Епохи, знакової чином “млива дрібно-го помелу”. Скільки реєстрів закладено в тропі... Ключові образи врастають страхом у простір почувань ліричної героїні — не донести, не вберегти, не виконати свого призначення у протистоянні грозі й буревію... Візія поетичного полотна — жива, воно дихає, міниться, росте, як і виклики часу. Поетеса тонко накладає перспекції майбутніх випробувань на образ жінки-берегині — головного свідка карбів страшної епохи: “Сіються, сіються з неба зірки, / Немилосердно гуркочуть токи”.

Пишучи про вібрації любові, болю, відповідальності, про симфонію почувань нашої сучасності, Н. Дзюбенко-Мейс вдається до застосування прийомів навіювання, рефренів, обрамлення, та головне — запитальність інтонування щедру наснажена любов’ю. Не показною, трибунною, а вродженою емпатичністю до людини, беспорядної і стійкої, маленької і величної водночас. Людини, що своїм життям має дорівнятися до себе.

Авторка зуміла органічно поєднати м’язу іронію (“Мій брат цвіркун”) з яскравою колористикою (“По травах золотих, що тихо вилягають...”), епічну простоту (“Запитуючи про війну”) і сарказм: “І назвали усього мірилом / Той квадрат, що упився чорним” (“Чорний квадрат”).

Полотно Малевича у світовідчутті Н. Дзюбенко-Мейс — це той символ, який змушує реципієнта усіма фібрами доскіпуватися до витоків духовної порожнечі сквадратілого народу, загнаного в межі дрібноти, марноти і чорного сонця. Поетеса стає на проу зі стереотипами, розвінчує канонізовану чорну діру “лінійної влади”.

У пошуку відповіді на питання, що таке війна, за простою композицією й оповідною матрицею простежується надійне опертя — зразки народного мелосу, пізнавані побутові деталі (“Запитуючи про війну”), накоплення і повтори яких провокують емоційний вибух: “Та знову у печалі цвинтаревій / Ростуть хрести і горбляться дерева...”

Розвиток мотиву безсмертя роду і “старого жаху нової війни” органічно поєднано з темою голодомору (“В тяжкі хвилини я печуся жалем...”). Поетеса створює візію умовного способу розвою родини лагідно-теплим доतिकом до бабунь і молодецьких

ділв, протиставляє крижаним обіймам життєвих вокзалів ідилію: “Лелеки та гніздилися в капусті”. За позірною простою синтезу варіацій тривання роду, за накладанням життєствердних проекцій — убивче для сніння усвідомлення: “Якби...”.

Любов як родинний код і обраність долі, приреченість гордо нести свій дар і свій хрест акумульовано в єдиній зовнішній рисі — стійкій рівновазі спокійно окреслених брів. Вчитуюся — і бачу автопортрет великої трудівниці у поетичній робітні. вона має право філософськи резюмувати, що таке штибу любов — “то привілей лише бабскіфіянок. І вдів” (“У моєї любові — холодна і древня струна...”).

Повторююсь, що цільність добірки зумовлена наскрізними образами вітру часу і зірки, що падає-сіється, викликаючи алюзію жертвності українства на історичних жорнах. Однойменна поезія “Творення чаші” наповнена розмислами над сенсом життя. Традиційні атрибути творення — чаша (образ Землі) та глина (звісно ж, людина), однак як поетично наповнюється тріснуте череп’я колись гармонійного світу молодим вином і тужавим насінням! Як чуттєво виписуються дні творення світу. Як органічно сприймається образ душі як печери з химерами, взятий із класичної філософії! Ще раз переконуюсь: майстерність полягає в тому, як митець працює зі словом, скільки життєвої енергії закладає в нього. І невтомна робота творить саму людину як деміурга власної долі.

Попри вбивчі для творчої особистості ознаки часу, передані порівняннями втрат: “Як скульптор, у котрого вкрали глину, / Як скрипка без єдиної струни, / Як смертник, що на плаці — без вини, / Обкладінка — котра без серцевини” (“Ніколи б не вернулася сюди...”), — чесна сповідь високої душі Н. Дзюбенко-Мейс мусить прорости в наших душах. Мусить попри час, коли “ліміт суворий на папір і лаври”...

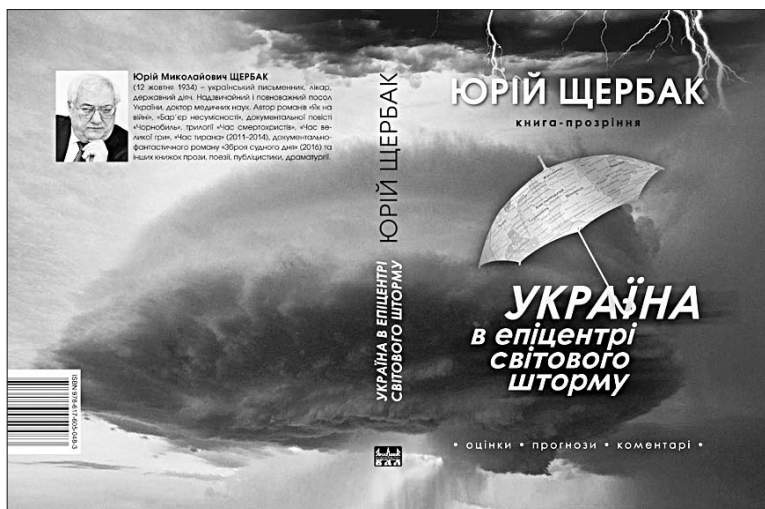
6 квітня о 17:00. Національний музей літератури України спільно з видавництвом “Ярославів Вал” запрошують на презентацію книги-прозріння Юрія ЩЕРБАКА “Україна в епіцентрі світового шторму” (оцінки, прогнози, коментарі). До книжки увійшли також статті, які друкувалися в нашому тижневику.

“Україна в епіцентрі світового шторму” — це гостроактуальна і пекуча публіцистика Юрія Щербака 2010—2016 років, майже повністю присвячена долі України на початку XXI століття, її геополітичному місцю в Європі.

Автор досліджує зловісний феномен російського шовінізму, його генезу, коріння ненависті режиму Путіна до України та українців, замальовує пророчу візію можливих варіантів майбутнього. Висновки Ю. Щербака про спорідненість агресивної політики Путіна з діями Гітлера і Сталіна ґрунтуються на переконливих історичних паралелях.

Як боротися з “руським мі-

«Україна в епіцентрі світового шторму» від Юрія Щербака

ром” і п’ятою колоною? Чому Путін програв Україну? Чи витримає Україна силу світового шторму? На ці запитання шукає відповідь Юрій Щербак у своїй новій книзі.

Запрошені до участі: Дмитро ПАВЛИЧКО, Вадим СКУРАТІВСЬКИЙ, Максим СТІХА, Олександр СКІПАЛЬСЬКИЙ,

Володимир ЗАГОРІЙ, Павло МОВЧАН, Павло ГРИЦЕНКО, Валерій ГУЖВА, Любов ГОЛОТА, Сергій ГРАБАР.

Ведучий:

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ.
Адреса: вул. Б. Хмельницького, 11 (метро “Театральна”).
Вхід вільний і бажаний!

ЯКИЙ НЕ ПАДАВ НА КОЛІНА...»

в архівах, опублікував уперше. З його передмовами й примітками вийшли книги “Оповідання. Казки. Листи. (З недрукованої спадщини)” С. Коваліва, “Невідомі твори” Т. Бордуляка. Автор монографій “Маркіян Шашкевич”, “Юрій Федькович”, “Юрій Дрогобич і його доба”, книжок “Будителі” (про “Руську Трійцю”), “Світова великість поета” (про І. Франка) та інших. Перевідав, науково відредагувавши й прокоментувавши, “Історію Легіону Українських Січових Стрільців, 1914–1918” О. Думіна, раритетний, виданий 1950 року в Регенсбурзі (Німеччина) “Співаник УПА”...

І якщо вже мене “занесло під берег” Шалати-науковця, то просто зобов’язана додати: автор численних передмов чи післямов, публікацій у збірниках, альманахах, у періодиці України й закордоння, енциклопедичних статей тощо. У самих назвах необізнаний чоловік може легко заблукати! Тому виокремлю найпосутніше, на мій погляд: всезнаючий шашкевичезнавець і франкознавець.

...Чи мали б ми Україну на Дністрі
І рідну нашу українську мову,
Якби Шашкевич у тяжкій порі
Русалку нам не посвятив Дністрову?..
(“Славень Шашкевичу”, 1991)

...В останній день осені минулого року, коли небо уже пахло першим сніжком і коли “...думи снуються сумні Навколо вічної теми: Що і в житті осені...””, розкошувала у Нагуєвичках: Михайло Йосипович запросив прочитати поезії-посвяти Іванові Франку своїм землякам — учителям та учням Жидачівщини. Захекано поспішаючи за поважним гідом Франковою садибою, не могла вийти з подиву: такий же легкий крок, таке ж ясне слово, як у ті далекі вже сімдесяті, коли натхненно закликав:

Припадь, паломнику, до цього джерела,
Бо тут — Франка благословенний край.
Земля, що світу генія дала, —
Священна. Тут наснаги набирай.
(“Франкове джерело в Нагуєвичках”).

Мабуть, “компасом” душі назвати можна інтуїцію, яка “ескізно” малює митцеві картини майбутнього, що завжди і вабить, і лякає туманною невідомістю. Бо як інакше можна пояснити народження цих рядків задовго до нинішніх трагічних українських реалій, коли триває війна з московитами: “Синів народжують бої, Народжують і забирають”?. О так, діткливе минуле не раз нагадує про страшні опіки пам’яті, тим самим застерігаючи від нових. Саме про це писав поет ще 1963-го: “Земля просякла кров’ю...”, “Барвінку хрещатий, Зелений барвінку, Котру із дівчат Вибирати за жінку?..” (1965), “Громолиці твого гніву Найсвященніші, Вітчизно...” (1966).

З Іриною Вільде після конференції у Дрогобичі з нагоди її 70-річчя, 1977 р.

Ще від студентської лави смакую лірикою Михайла Йосиповича — прозорою, дзвінкою, запашною! Усе — “за канонами і законами” квітня, який благословив його на життя, коли “Наче цукеркою, Щасна весною малеча. В небі над церквою Вінчається пара лелеча...” (“Квітень”). Шукали ми, веселе й заохане дрогобицьке студентство, зокрема, студенточки, до яких “набивалися хлопці у джури”, і чогось “смачнішого” у творчості нашого викладача, співзвучного тодішньому весняному шаленству, бо найвно здавалося, що життя і молодість — вічні... І знаходили!

Місяць стежку ізумрудить,
Малиново дзвонять роси.
Три дуби широкогруді
Над рікою сіно косять.

У жасминові замети
Поринають білі мрії.
І русалки в очереті
Ніжно персами біліють.

Ходять двоє поміж квітів...
Човен щастя на причалі...
В ніч таку нема на світі
Ні турботи, ні печалі.
(1961)

Це вже коли запросили улюбленого професора на веселе (у позлітці смутку...) своє “збіговисько” — зустріч через тридцять років, то “виводили”, ох, “пісню” іншу з його “репертуару”:

Боли мене, пали мене, любове,
Бо все життя — одна болюча мить!
А вічність? Вічність — це, пані й панове,
Лиш на могилі три-чотири слова,
На кшталт: “Мене вже серце не болить”.
Боли мене, пали мене, ЛЮБОВЕ!
(1982)

Дитина села, Михайло Йосипович уміло (бо — з любов’ю!) змальовує його то світло-печальними, то веселково-сонячними барвами, які так по-рідному (більшість-бо — селюки) озивалися до нас, викликаючи з пам’яті дорогі пейзажні образи:

Гусне і гасне день.
З поля, пропахла маками,
Вертається до села
Дівоча пісня.

Хати на узгір’ях марять
Весіллями і воркують,
Що розділяє струмок
Двоє сердець закоханих.

Кладка така хитка
Понад струмковим хлопотом —
Стало чиєсь дівча,
Стало і завагалося...

Вулицкою вузьенькою
Попхався зі сіном віз
І по обидва боки
Збудив черешневі шелести...
(“Етюди сільського вечора”, 1971)

Як вам? Хочеться ще, правда, негідробного меду Поезії?

Не оминемо і тему художнього перекладу у творчості Михайла Шалати, бо явив світові у власному перекладі польськомовні твори українських класиків (І. Вагилевич, І. Франко), познайомив українців із вервечкою поезії світового письменства: Д.-Г. Байрона, Ц. Норвіда, А. Дельвіга, М. Лермонтова, О. Блока, Є. Дуніна-Бжезінського, Я. Купали, Н. Гілевича, С. Панізника, О. Вацієтиса, Д. Тарви...

“Ключовим” для творчості Михайла Шалати назвав Роман Лубківський вірш “Одсоловіє — перейду в траву...” (1996). І — заповітним:

...Лиш не про те я нині, не про те...
Відомо ще з часів неандертальця,
Що мусить бути щось в душі святе.
Для мене це — для вічного блукальця:
Якщо траву, що на мені зросте,
Хтось прикладе до візаного пальця.

...Селянський син, Михайло Шалата добре знає справжню ціну набитим мольськомовні твори українських класиків (І. Вагилевич, І. Франко), познайомив українців із вервечкою поезії світового письменства: Д.-Г. Байрона, Ц. Норвіда, А. Дельвіга, М. Лермонтова, О. Блока, Є. Дуніна-Бжезінського, Я. Купали, Н. Гілевича, С. Панізника, О. Вацієтиса, Д. Тарви...
“Ключовим” для творчості Михайла Шалати назвав Роман Лубківський вірш “Одсоловіє — перейду в траву...” (1996). І — заповітним:
...Лиш не про те я нині, не про те...
Відомо ще з часів неандертальця,
Що мусить бути щось в душі святе.
Для мене це — для вічного блукальця:
Якщо траву, що на мені зросте,
Хтось прикладе до візаного пальця.
...Селянський син, Михайло Шалата добре знає справжню ціну набитим мольськомовні твори українських класиків (І. Вагилевич, І. Франко), познайомив українців із вервечкою поезії світового письменства: Д.-Г. Байрона, Ц. Норвіда, А. Дельвіга, М. Лермонтова, О. Блока, Є. Дуніна-Бжезінського, Я. Купали, Н. Гілевича, С. Панізника, О. Вацієтиса, Д. Тарви...
“Ключовим” для творчості Михайла Шалати назвав Роман Лубківський вірш “Одсоловіє — перейду в траву...” (1996). І — заповітним:
...Лиш не про те я нині, не про те...
Відомо ще з часів неандертальця,
Що мусить бути щось в душі святе.
Для мене це — для вічного блукальця:
Якщо траву, що на мені зросте,
Хтось прикладе до візаного пальця.
...Селянський син, Михайло Шалата добре знає справжню ціну набитим мольськомовні твори українських класиків (І. Вагилевич, І. Франко), познайомив українців із вервечкою поезії світового письменства: Д.-Г. Байрона, Ц. Норвіда, А. Дельвіга, М. Лермонтова, О. Блока, Є. Дуніна-Бжезінського, Я. Купали, Н. Гілевича, С. Панізника, О. Вацієтиса, Д. Тарви...
“Ключовим” для творчості Михайла Шалати назвав Роман Лубківський вірш “Одсоловіє — перейду в траву...” (1996). І — заповітним:
...Лиш не про те я нині, не про те...
Відомо ще з часів неандертальця,
Що мусить бути щось в душі святе.
Для мене це — для вічного блукальця:
Якщо траву, що на мені зросте,
Хтось прикладе до візаного пальця.

Та ж скільки-то намріялося, щоб
Для рідної трудитися держави!
Хай товпляться перед екраном слави,
Мені ж — на лан, на лан!.. Я — хлібороб!

Бо найсолідший мед — у “сотях” днів,
ошляхетних сквородинівською ідеєю “сродної праці”, бо пустоцвітами роки, не запліднені роботою серця, думки, душі, бо знову “Крокує день усміхненої вроди, До праці поспішаючи й пісень”! Тому замість традиційно-банальних побажань моему Вчителю скажу власними поетичними рядками “Квітневої посвяти”, у якій спробувала колись “подивитися” на поета-трудівника його ж очима:

Наступають на п’яті літа
Із очима царя Соломона.
І сльозу, що як море, солоня,
Підсолоджує вітра проста —
Дзвоник сміху, стежинка нова,
Вальс дощу на пелюстці тюльпана,
Строф тендітних краса філігранна...
І ще всякі-пресвякі дива!

До колін уже ноги сходив,
І кусала біда чорнорота...
Я напам’ятав завчив, що робота —
Найсолодша із тисячі див.

Брате квітню, до плуга впрягай
Вперте серце — най оре глибоко!
...А що срібна сльоза мие око —
На дрібницю таку не зважай!

Многая літа, Учителю!

Ростислав Братунь, Олександр Маринич, Олесь Гончар, Михайло Шалата, Валентина Гончар. Дрогобич, 1978.

Люба Проць і Михайло Шалата на Франковому святі у с. Добрівляни Дрогобицького р-ну, 2011 р.

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПУ, співголова ГО
“Українська альтернатива”

Найважливіше стратегічне

Є явища, люди, вчинки, ідеї, що мають здатність впливати на сутність життєдіяльності впродовж багатьох поколінь. “Якщо б Франція, — писав Сен-Сімон, — раптом утратила 50 перших учених, 50 перших артистів, 50 перших фабрикантів і агрономів, то нація стала б тілом без душі...” Згадую цей вислів, обмірковуючи “педагогіку добра” Івана Зязюна для сучасної української освіти, яка сьогодні так потребує сповідуваної ним цінності “філософії серця” і великих принципів культуро- і природовідповідності, народності.

Саме “передача і опанування українським народом культурних цінностей в їх історичному розвитку” стала для нього методологічним правилом вченого і громадянина.

канцлера О. Бісмарка, який в умовах роздрібності, національної слабкості, підготувавши 1866 року Північнонімецьку Конституцію, що стала Конституцією об'єднаної Німеччини, заявив: “Дайте мені дві тисячі вчителів, і я збудую міцну Німеччину”, наголошуючи, що “війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священики”.

Це приклад усвідомлення ролі освіти у формуванні національно свідомого громадянина в розвитку держави. Вони ставали найвищими цінностями нації. Ними переймалися всі її “передні ряди” — влада, політики, воєначальники, поети, філософи і митці. За більш як півстоліття (1808 р.) до цього інший великий німець — філософ Й. Фіхте у своєму знаменитому “Зверненні до німецької нації” окреслив головну силу німецької єдності як найважливішого позаполітичного інструменту консолідації — німецьку мову. В результаті наполеонівського нашестя, коли були втрачені суверенність, державні кордони, правова реальність і конституція, тоді німецька мова стала великою силою і творила “кордони політичного тіла” нації. Європейський мислитель навіть класифікував народи, що говорять на “рідній” і “чужій” мовах, використовувати рівноцінні синоніми “живих” і “мертвих” народів. Справді, той, хто позбавляється (інколи навіть самоорганізовує “добровільну денационалізацію”) своєї мови і приймає чуже, то йому, відповідно, і нав'язується сприйняття чужого світу, світогляду, освіченості. Такий народ отримує мертву історію, втрачаючи національну пам'ять, писану політичними, “науковими” і “духовними” зайдами. Відбувається катастрофічне зменшення національного культурного доробку, пов'язане з втратою носіїв рідної мови. Історія вкотре переконала, що на чужій мові (завойовника, окупанта, агресора) унеможливується розвиток нових цінностей національної культури в мистецтві, літературі, музиці, поезії, філософії, етиці і політиці. Мова-мачуха не збуджує життя, оскільки губиться її почуттєвість, символіка, генетичний код існування народу. Більше чверть віку минуло з часу відновленої української державності як найвищої цінності, а озвучена проблема для Українського народу залишається надзвичайно чутливою й актуальною. Передусім варто припинити дію нікчемного Закону України “Про засади державної мовної політики” (“закон Ка-Ка”), який зигнорував норми Конституції України (ст. 10), рішення Конституційного Суду 1999 р. про статус державної української мови. Мова освіти всупереч національним інтересам не може і надалі визначатися статтею 20 згаданого вище акту, який руйнує державну, політичну, духовну єдність, національну ідентичність. Важливо: а) ухвалити новий закон України “Про українську державну мову”, який сконсолідує суспільство і зміцнить українську державність, якісно змінить усю освітню і науково-технічну мовну політику; б) удосконалити й посилити вивчення державної української мови в школах, де навчаються діти національних меншин, активно використовувати систему поглибленого вивчення ними української мови та

економіка, а передусім культура. Зіткнення відбуватиметься між народами, націями, державами, що належать до різних культур, цивілізацій, які стануть домінуючими чинниками світової політики. Проте етнокультурна цивілізаційна конфліктність, ставши причиною гострих глобальних і регіональних суперечностей, не може бути єдиною ознакою, що притаманна культурі. Важливо, щоб для соціокультурних середовищ зберігалися якісні тенденції творення високих духовних, морально-етичних цінностей та ідеалів, толерантних суспільних і особистісних поведінкових норм. Більш як семимільярдна людська спільнота для фізичного і морального виживання дедалі більше потребуватиме гуманізації розвитку людського потенціалу (капіталу), доля якого в структурі національного багатства складає в передових державах до 80 %. В умовах невинного розвитку технократичних суспільних моделей, інформатики, економізації політики стає зрозумілою нагальна необхідність безперервної дії не лише принципу людиноцентризму, а й культурицентризму, утвердження гуманітарної спрямованості освіти. Культура, передусім національна, ставатиме основою розвитку людини й суспільства, безпеки й конкурентоспроможності нації й держави, потужним чинником формування громадянського суспільства, його патріотизму, державності, цивілізаційної освіченості. Потрібно нині інша, більш якісна і національно-зорієнтована освіта і для опанування новітніми знаннями, компетентностями, вміннями, і для гуманізації людини і суспільства, етизації її естетизації у ставленні до живої і неживої природи, виховання громадянськості і патріотичності особистості. Зміст “освіти культурної” залишається невизначеним і недосконалим, розмитим деклараціями і намірами.

Недостатньо мати лише здорове педагогічне середовище, потрібні передусім розуміння і політична воля тих, хто відповідає за матеріальне і духовне благополуччя своїх громадян, тобто влади. Вона мусить усвідомити й діяти відповідно до основоположної закономірності, що “державною лідером у світі буде та, зазначав академік І. Зязюн у “Педагогіці добра”, яка створить найбільш ефективну систему шкіл, коледжів, ліцеїв, гімназій, щоб максимально розвивати інтелектуальний і морально-почуттєвий потенціал своїх громадян...”. Він був одержимий ідеєю, що Украї-

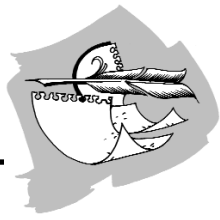
на в майбутньому перебуватиме у сузір'ї найрозвиненіших країн світу, а її громадяни будуть культурно неповторними, духовно і матеріально благополучними і щасливими. Тому він закликав до певної внутрішньої охайності всіх тих, хто має стосунок до освіти. А полягала ця якість у тому, щоб науковцям і практикам “уважно і прискіпливо, правдиво і ситуційно незалежно аналізувати стан справ в освіті, допомагати політикам і урядові орієнтуватися у світових ставленнях до освіти, її впливовості на національний прогрес”. На рівні імперативу було його переконання, що економічна, соціальна, духовна криза переслідуватиме суспільство доки, допоки не відновиться і не зростатиме рівень освіти. При цьому його тривожив і низький загальноосвітній рівень населення, і різке погіршення умов організації і проведення навчально-виховного процесу, критичне недофінансування матеріальної бази освітньої галузі, що призведе до негативних суспільних явищ. У полі зору вченого і педагога перебували всі чутливі проблеми: від підручника, бібліотек, фізкультурних залів і басейнів, харчування, інформатизації, змісту освіти і до соціального статусу педагога, престижу вчительської професії. Філософічність не заважала йому достатньо емоційно реагувати на спроби політичної і відомчої бюрократії необ'єктивно оцінювати стан справ у галузі освіти і науки, а отже, і неправильно визначати своє місце в системі міжнародних координат. 20 років тому Іван Зязюн застерігав про неприпустимість і згубність для держави і суспільства консервації вкрай реакційного підходу щодо зменшення бюджетного фінансування галузі. Така тенденція, на думку вченого, щодо фінансування освіти і науки була передусім породженням нового суспільного явища в Україні — утвердженням олігархату в сферах економіки і політики, який розглядав ці галузі як соціально затратні та малопродуктивні. На жаль, і нині у вищих колах влади зберігається усталене негативне ставлення до галузей, які визначають прогресивний поступ народів і держав. Уже 2017 року на розширеному засіданні комітету з питань науки і освіти ВР України прозвучало, що наука для уряду є соціокультурною сферою, а тому збільшувати її фінансування немає потреби. Один із заступників комітету заявив: “Міністерство економічного розвитку вважає, що наука в українському суспільстві виконує пере-

важно пізнавальну і соціокультурну роль і тому вважаємо за необхідне не збільшувати її фінансування”. Подібні заяви і ставлення владних інститутів до науки і освіти є контрпродуктивними, непрофесійними і антигромадянськими, адже рівень “непідтримки”, наприклад, наукових досліджень досягнув критичної межі. На ці потреби виділяється не більше 500 млн грн, а всього на науку буде направлено в цьому році аж (!) 1 млрд грн. Тому абсурдними і недалекоглядними є рішення, коли 2016 року на потреби фінансування 5 політичних парламентських партій виділено з бюджету 391 млн грн, а 2017-го — 442 млн грн. Фінансування науки становить лише 0,16 % від ВВП (2016 р. 0,2 %, 1996 р. — 0,6 %), хоча в більшості країн, які відповідально ставляться до свого майбутнього цей показник сягає 3—7 %. Будь-який середнього рівня університет у розвинутих країнах має більший науковий бюджет, ніж Україна для всієї галузі. Показово, що такі підходи залишкового принципу на рівні ухвалення політичних рішень в Україні зберігаються і в часи війни, і в мирні періоди. Хоча приклад Ізраїлю, який воює не один рік, засвідчує, що виділення щорічно на науку близько 4 % від ВВП — це є перспектива розвитку інноваційної, високотехнологічної економіки; і зміцнення національної безпеки; і зростання людського капіталу в долі національного багатства; і підвищення якості життя Людини. Для об'єктивної оцінки реального стану, в якому опинилася галузь, можна навести такий приклад. Річний бюджет лише однієї лабораторії прикладної фізики університету Джона Хопкінса (США), 17-го за “Шанхайським” рейтингом, понад 1 млрд дол., що перевищує в'ятрою видатки на всю науково-технічну сферу України. На жаль, освіченість, вихованість, ученість не стали для української держави ні політичними, ні економічними, ні етичними категоріями. Якщо 2016 року середня по країні зарплата була 5188 грн, то серед наукових працівників — 4352 грн. Повноцінний соціальний статус науковця, вчителя, суперечливість їхньої професійної, соціальної і політичної ролі є тією значущою проблемою, без вирішення якої немислимий успішний розвиток держави, політичної нації як конкурентоспроможного суб'єкта в світовій спільноті. Так сталося, що 25-річний ювілей відновлення української державності збігся із 140-річчям приходу до політичної влади німецького

Тетяна ВИННИК. Серце моє зіткане з найтонших матерій

***

Серце моє зіткане з найтонших матерій,
Страшно подумати: а що як воно зірветься
І буде котитись у прірву життєвих містерій,
А я буду жити без серця, любити — без серця?!

І світ почорніє, і світло в кінці тунелю
Не знайде ні рук, ні очей, ні свого адресата.
І пустка холодна прошиє потріскану стелю,
І я вже не зможу своїм його називати...

Коли воно любить — хай що там позаочі кажуть —
Воно виживає любов'ю — не кличе підмогу.
І світло у ньому всю ніч на землі переважить —
Допоки воно, як ліхтар, — освіти ним дорогу.

***

Жінка, яку ти любив, а може, просто хотів,
Впливля із твоїх долонь, із твоїх світлів
Паралельних. Життя — то банальна рима.
Жінка, яка любила, буде тобі незрима
Більше за всіх, які приходили просто з нудьги,
Більше за тих, хто хитав тихі твої береги.
Жінка, якій так мало дав ти й так мало взяв,
Ніби украв у неї, ніби похапцем відламав
Те, що цілісно так дарувала вона по всьому.
І не стало її у тебе — не стало всередині дому.
Дому — того, до якого снують по втратах,
Бо лиш вона могла всіх на землі замінити.
Світлий її силует світиться, але не тішить,
Світиться — десь у пам'яті —
й виживе лиш у віршах.

Пейзаж

Пропливають розмиті в димах кораблі,
І дерева — у листі, сліди — уві млі.
На піску — жовта тінь і волоський горіх,
Біла шкіра контрастів — як смертний гріх.
І ця відстань вбиває усе живе,
І пливе корабель, ніби місяць, пливе,
Ти ковтаєш повітря, як риба в відрі,
Й дві руки у піску — ніби два якорі.
І прибилась піна морська до ніг,
Розливається сміх, ніби дивний збіг.
Липне сукня до тіла — розлите “Мохіто”,
І не має чого вже тепер хотіти...
Пропливають розмиті в димах кораблі,
І стоїть чорна сукня у синій імлі,
Біла шкіра контрастів себе видає —
І не видно моря, хоча воно ж є.
І ця відстань — непевна, немов пунктир,
Сірі вікна холодні порожніх квартир,
Де тримає фіранки білий карниз —
То всього лише бриз. Не дивися униз.

Рівняння нерівностей

Твоя смерть усе поділила:
Те літо — на світло і ніч,
Ту ніч поділила ще порівну.
Смерть поділила друзів:
На живих і мертвих,
На вірних і зрадливих,

На лукавих і ширих.
До мертвих ходжу частіше,
Ніж до живих.
До вірних — іду в молитвах,
Від зрадливих — в сльозах,
Від лукавих, мов рак, сную,
До ширих — ходжу навпростець.
Твоя смерть поділила “до” і “після”.
Смерть закрила моє одне око і
Відкрила друге: те, що бачила “до”
Стало іншим, ніж те — що “після”.
Твоя смерть поділила й мене —
Колісь неподільну:
На живу і мертву,
На мертву і живу.

Німе кіно

Коли вона не могла говорити,
бо її рот був прошитий
залізною ниткою.
Не могла мислити,
бо її голова розкололася —
мов розлетілася у різні світи.
Не могла дихати,
бо розпадалася зсередини
на шмаття розбитої молодості.
Психічнохворі, травмовані
з відділення нейрохірургії,
де вона місяць мовчала,
снували і плакали у своїх вимірах.
Тридцятирічна жінка
не випивала усі свої ліки водночас,
бо знала, що колись уміла говорити
і її чули.
Зателефонувавши йому,
вона так багато сказала,
не промовивши й слова.
А він, взявши слухавку, говорив:
“Я вас не чую!
Я вас не чую!”
За рік їхньої близькості
Він не спромігся записати
ще один її номер
бодай під ніком якоїсь цариці,
наприклад, Тамари.
Цей кадр із німого кіно
став останнім,
що про нього вона запам'ятає.
Це було лиш кіно,
де головні герої —
мова глухого серця
і невимовність живого.

***

Небо високе. Зорі близькі.
Душі дерев проростають у землю.
Контури листя кружляють непевно
В світлі простягнутої руки.
Ще одна осінь — видіння і ватри,
Білих медалей на ниточках неба,
Тільки люби мене — більше й не треба,
Що з тебе взяти, далекий мій брате?!

Що тобі дати, далекий мій брате,
Коли у тебе є все, щоби жити:
Серце гаряче, Україна і вітер,
Небо високе, мелодія втрати.
Можеш ходити, а можеш літати
Понад травною, що вчора зотліла...
Над головою витає аж біла
Пісня, як вічна Його благодать.

***

Ці високі дими пролітають навкіс,
І з дошами тонкими стікають по шибках,
Осінь тихо ступає по кронах беріз
І виходять з озер сірі привида риби.
Напівголі сади розійшлись навсібіч
І шукають свою ще не вицвілу ніжність...
Осінь дивиться променем зламаним — в ніч,
Вивертає вітрів невагомість, суміжність.
Ти живеш-не-живеш — ти забув, що є страх
Не втратити когось, ти забув, що — людина,
Що слабкий, що незрячий, що десь у садах
Виростає твоя домовина.

***

У Царстві Твоєму — немає біди:
Панують — ні спека, ані льоди.
Там, де я тінню пливла, —
Де йти не могла,
Я з Тобою була —
Із льоду й тепла.

У Царстві Твоєму — вічне життя:

Після падіння і каяття.
Там, де в душі імла,
Мов безсмертник, цвіла,
Я з Тобою була —
Без добра і зла.

У Царстві Твоєму — лише благодать:

За неї можна усе віддати.
Тільки скажи: іди,
Тільки в пітьмі мене віднайди,
З Духу й води мене відроди,
З Духу й води.

***

Шукай, шукай, шукай — хай сніг іде на очі,
Мов крапки — до завершення — поміж гілками сліз.
Як драхму — віднайди, як Духа — проти ночі,
Як серця половину — його кривавий зріз.

Шукай — усі мости розходяться, і колії
Покажуть рухи відблискам безвіддя й темноти.
Хай буду — сам-на-сам — як воїн в цьому полі я,
Ти білими відтінками мені — світи, світи.

Сніг переходить вулицю, і вже іде — над деревом,
Де й сліду не залишить — як Той, котрий іде.
У димарі засніженім венозність летить темрява —
У склепи трав — заметені, у листя, що — ніде.

Узбіччями, кварталами — мов виклик телеграми
Із нотами блаженними невидимих хорів.
Шукай, шукай, шукай — і буде хай між нами
Оце безлюддя простору і безпросвітний спів.

Підводне

Холодніше і глибше — все важче під тиском — плисти,
Усі шлюпки потоплено, усі м'язи — надірвано,
Глибина моя, темін підводна, на дні — хрести.
Я палила хмари у плесі цього, як палять мости,
Між водою й повітрям — серце обвітрене вирвала.
Усе глибше — течій підводних, морських зірок,
І порожніх мушель, і золотих ламінарій,
І чим глибше до дна — виїдає очі пісок,
Й моя тінь проростає із хвиль велетенських кісток,
Я пейзажі в собі, як коштовності в гальці, минаю.
Я словами пливу, що рятують від чорного дна,
Я тобою пливу, задихаюсь солоним повітрям,
Ти ж бо дна ще не мав, як прозорого серця не мав,
Ти живеш як струна, як пробита мною стіна,
Що мене, ніби піну, із губ своїх мантрою витре.
А мені вже не жаль — ні очей, ані згублених літер.

***

Речі прозорі, розведені — як мости,
З головою під кулями — речі голі, без каски.
Відмежування шкіри від сует-суети,
Речі, що прагнуть ласки, як біла постеля — праски.

Речі прозорі, невидимі, як потойбічні світи,
Що заблукали в меблях білих дерев зими.
Боже, невидимі речі в серці пітьми засвіти.
На цім прозорім ескізі посвітлішаєм й ми.

Одарка КИСЕЛИЦЯ. Трембіта, яка ГОЛОСИТЬ за скороминущию життя

Галина МАТВІШИН,
мистецтвознавець, член Національної спілки художників України

Твори нагадують наші собори

Три останні десятиліття свого життя гордість образотворчого мистецтва Буковини та й усієї України — заслужений художник України Одарка Олексіївна Киселиця (1912—1999) — творила свій незбагненно-глибинний світ барв і образів у тісненькій двокімнатній “хрущовці”, що на проспекті Незалежності, 103, у Чернівцях. Тепер на фасаді п’ятиповерхівки бачимо непримітну меморіальну дошку: “У цьому будинку в 1962—1999 роках проживала Заслужений художник України Одарка Киселиця”. За іронією долі, рідкісного таланту мисткиня, отримавши звання, прочитала відчekanене — “народний художник України”. Це не наші мішка — нагороди поміняли ви-

лі мистецтв присвоєно ім’я Одарки Киселиці. Живописними полотнами чернівчани та гості міста можуть помилуватися у Чернівецькому художньому музеї, в якому відкрили нову експозицію образотворчого мистецтва, де представлені й твори мисткині. Стосовно музею... Квартиру, яку отримали несподівани спадкоємці, продали, благо, що колекціонери встигли придбати деякі твори, а це — сподівання-впевненість для поціновувачів прекрасного на зустріч із ними на виставках у майбутньому. До 100-річного ювілею від дня народження побачило світ видання “Одарка Киселиця”, що є найповнішим зібранням її творів. Управління культури Чернівецької обласної державної адміністрації заснувало щорічну премію імені Одарки Киселиці в галузі образотворчого мистецтва.

Згодом закінчила Празьку академію мистецтв (1930—1939 рр.). Педагог Вратіслав Нехлеба, що славився надзвичайною вимогливістю до студентів, беззаперечно визнавав здібності серйозної і терплячої дівчини з Буковини, яка в стіні престижного навчального закладу принесла глибинне відчуття естетики народного мистецтва. А коли була у Чернівцях “на вакаціях” чи з інших причин — відвідувала студію Євзеб’я Ліпеського, яку митець вів у приміщенні Українського Народного Дому у Чернівцях. В студії Є. Ліпеського навчалися і Дарина Макогон (майбутня письменниця Ірина Вільде), Ірма Розеншток, Михайло Молдаван.

З 1949 року Одарка Киселиця влаштувалася на роботу у Чернівецький художній фонд. Було надзвичайно складно: випускниці, гордість і надія престижного європейського закладу, затиснута в прокрустове ложе вимог соціалістичного реалізму! Тодішній Худфонд ставив дуже конкретні завдання: тиражувати портрети діячів радянської доби. “Ленін із дитми”, “Ленін у курені”, “Ленін у човні, на площі, за трибуною...” і так до безмежності, до отупіння — переносити на полотно фотографію з мікроскопічною точністю, без будь-якого права на творчість та прояв власної індивідуальності (йдеться не про якість робіт — у радянську добу творили талановиті митці — а саме про систему). Хоча бували і винятки: два портрети, виконані Киселицею на конкурс — “Портрет студента” (1971 р.) і “Дівчина з книгою” (1971 р.). Обидві роботи помітили й відзначили на республіканському рівні у Києві та всеоюзному — у Москві.

Якось Киселиця зізналася, що не любить, коли їй дарують квіти

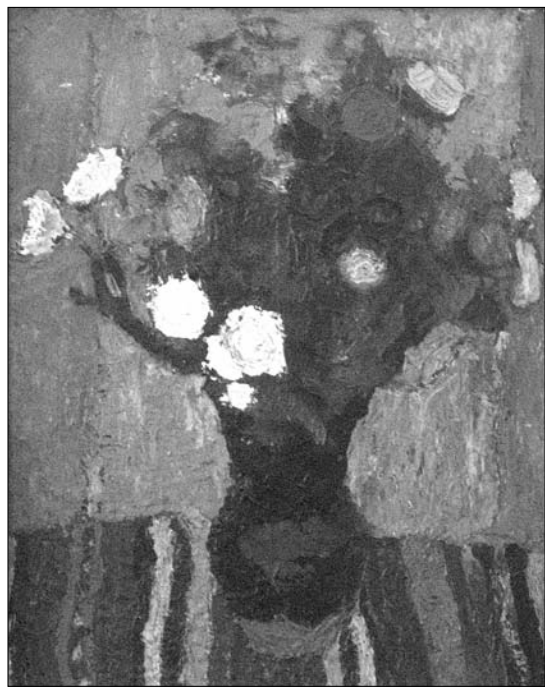
Талант — вибагливий подарунок, який вимагає терпіння, шоденної копіткої праці. Він нищиться, коли людина спочиває на лаврах або від безвиході опускає руки. Художницю Одарку Киселицю оминувало і те, й інше. Хоча був у її житті момент, коли раптом здалося — уся ця трясовина остаточно поховає талант. Проте порятунок прийшов несподівано. Квіти! Хо-

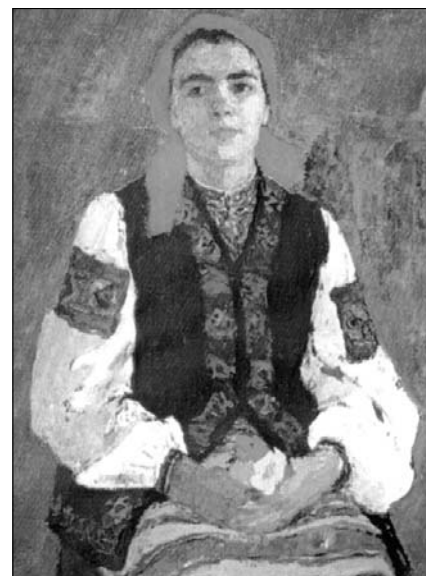
падково, та ми знаємо, що творчість Одарки Киселиці достойна найвищих відзнак! Це стало зрозумілим уже від першої персональної виставки, яка стала відкриттям для широких кіл громадськості: ставши членом Спілки художників України ще 1954 року, на неї Одарка Киселиця чекала ще довгих 34 роки. Експозиція 1988 року у Виставковій залі в Чернівцях (нині — “Вернісаж”) стала відкриттям не лише для ширшого загалу, а й для поціновувачів мистецтва та фахівців. Тоді написали, що твори немолодого вже авторки нагадують наші собори, які є своєрідною моделлю Всесвіту: універсальні за змістом, довершені за формою й гармонійні з диханням Творця.

Сьогодні, у 105-ту річницю від дня народження, чим Буковина віддячує своїй, залюбленій у цю землю, у її людей, у кожен хрестик вишивки, кожну крапельку на барвистій писанці, мисткині? Майбутня художниця народилася 1 квітня 1912 року в Берегометі, що на Вишниччині, де під впливом переважно родинного оточення сформувалася як цілісна та багатогранна особистість. 1996 року художниця отримала Обласну премію ім. Сидора Воробкевича. У жовтні 2014-го Берегометській шко-

ла творів Одарки Киселиці світлої пам’яті професор, а тоді вчитель Веренчанської школи Григорій Дем’ян написав: “Твори Киселиці — не просто продовження, а новий важливий крок на історичному шляху розвитку буковинського образотворчого мистецтва. Уявляю собі, як раді би Микола Івасюк, побачивши цю виставку. І не тільки Микола Івасюк, а кожен, хто не байдужий до рідної культури. Схилию голову перед Вашим талантом, працьовитістю, вірю в безсмертя справжнього мистецтва... Вірю, що організатори виставки зроблять все можливе, щоб видати каталог експозиції з ґрунтовною кваліфікованою статтею про Ваш життєвий творчий шлях, чим задокументують оцю небуденну подію, яку сьогодні переживають усі шанувальники буковинської культури”.

трагедія, як і переламане життя найменшої квітки. Образи людей у Киселиці — це згусток мудрості, терпіння, прощення, фрагмент неперервного ланцюжка поколінь, незалежно від віку зображених (“Сумні спогоди”, 1966, “Подруги”, 1980), навіть коли це діти (“Портрет хлопчика”, “Мрійник”, “Оксанка”, “Яринка” тощо). Врешті можна скільки завгодно шукати архетипи, мотиви її творчості, поки не прийде розуміння того, що все наше знання — лише дещиця, бо креативна творчість потребує такого ж або й вищого рівня інтерпретації, відчуття.

На першу персональну виставку художниця чекала довгих 34 роки

Член Спілки художників України ще з 1954 року, на свою першу персональну виставку Одарка Киселиця чекала довгих 34 роки. До неї були причетними насамперед тодішній завідувач виставкової зали Юрій Якимчук, художники Петро Грицик, Орест Криворучко, Олег Любківський та інші. Приєдналася до них і мистецтвознавець Ірина Міщенко. Експозиція 1988 року у Виставковій залі в Чернівцях стала відкриттям не лише для ширшого загалу, а й для поціновувачів мистецтва та фахівців. Критики тоді написали, що твори немолодого вже авторки нагадують наші собори, які є своєрідною моделлю Всесвіту: універсальні за змістом, довершені за формою й гармонійні з диханням Творця.

У книзі відгуків на першу вис-

тавку творів Одарки Киселиці

Трембіта, яка голосить за скороминущию життя

У творах буковинської художниці ніколи не було відвертого трагізму, експресія барв завше притамована: вона ж бо писала про життя. Сутність всього суцього — переосмислена, бо все має сенс і значущість. Проте за силою та могутністю звучання, напругою мазка Одарку Киселицю можна сміливо поставити поруч із Ван Гогом, якого вона безмежно любила. Квіти мисткині — розповідь про неї, звернені до всього суцього на Землі: “Ім-ла, \ мов сон, \ не перейма, — \ пошо, \ нудній, \ в очах імліти... \ а зорі — світять! \ зореквіти — \ вже й ті, \ яких давно нема.” (з поезії Миколи Бучка “Одарка Киселиця: квіти”). Її полотна — трембіта, яка голосить за скороминущию життя, бо смерть людини чи загибель цілої цивілізації така ж

трагедія, як і переламане життя найменшої квітки. Образи людей у Киселиці — це згусток мудрості, терпіння, прощення, фрагмент неперервного ланцюжка поколінь, незалежно від віку зображених (“Сумні спогоди”, 1966, “Подруги”, 1980), навіть коли це діти (“Портрет хлопчика”, “Мрійник”, “Оксанка”, “Яринка” тощо). Врешті можна скільки завгодно шукати архетипи, мотиви її творчості, поки не прийде розуміння того, що все наше знання — лише дещиця, бо креативна творчість потребує такого ж або й вищого рівня інтерпретації, відчуття.

Публічне визнання прийшло до художниці Одарки Киселиці лише з першою персональною виставкою, виданням 1988 року каталогу її творів, тобто тоді, коли їй було вже за 75. Проте не даремно про таких, як Киселиця, буковинці старшого покоління говорять “уталанована”, тобто талановита. Вона належала до тих людей, які хоч би чим займалися, але дар Божий, яким вони нагороджені, приховати не можуть, бо, як сказав Григорій Сковорода, з видимого пізнають невидиме.

“Театр допомагає осмислити життя, виховує молоде покоління, об’єднує людей”.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото з сайту КМДА

Відзнаки найталановитішим

У Колонній залі КМДА відбулася церемонія нагородження лауреатів 25-ї театральної премії “Київська пектораль”. Лауреатами престижної відзнаки стали найяскравіші театральні митці столиці.

Премію “Київська пектораль” заснувало 1992 року Київське відділення Спілки театральних діячів України (нині Національна спілка театральних діячів). Згодом як співзасновник долучилося Головне управління культури і мистецтв КМДА (нині Департамент культури КМДА). Вперше “Київську пектораль” вручили 27 березня 1993 року в Міжнародний день театру за підсумками сезону 1991–92 років.

“Уже чверть століття існує прекрасна традиція вручати престижну премію “Київська пектораль”. Театр постійно перебуває у центрі культурного життя. Він допомагає осмислити життя, виховує молоде покоління, об’єднує людей. Вдячний всім акторам за самовіддане служіння мистецтву, а в ювілейній пекторалі нехай переможуть найталановитіші”, — наголосив під час відкриття урочистої церемонії Київський міський голова Віталій Кличко.

“Дуже правильно, що цього року відзначення лауреатів “Київської пекторалі” відбувається саме в приміщенні КМДА. У столиці працюють 3 національних і 20 комунальних театрів. Майже всі їхні вистави відбуваються з аншлагами. Хочу побажати нашим акторам натхнення”, — зазначила директор департаменту культури КМДА Діана Попова.

“Цього року змінився формат журі “Київської пекторалі”. Його членів пропонували театри. Зокрема в складі журі мали 5 народних і 6 заслужених артистів України, професорів вишів Києва. Український театр сьогодні говорить про дуже важливі речі. Про те, чим живе і що хвилює український народ”, — підкреслив співголова “Київської пекторалі”, народний артист України Олексій Кужельний.

Також на урочистій церемонії виступив міністр культури України Євген Нищук.

Лауреатами “Київської пекторалі — 2016” стали:

Діана Попова і Олексій Кужельний

У номінації Краща драматична вистава — “Без вини винні” (Київський академічний театр юного глядача на Липках).

Краща музична вистава — “Графиня Маріца” (Київський національний академічний театр оперети).

Краща камерна вистава — “Ми, Майдан” (Київський академічний театр “Колесо”).

Краща вистава для дітей — “Містер Р-р-р” (Київський театр маріонеток).

Краща режисерська робота — Стас Жирков, “Слава героям” (спільна робота Київського театру

“Золоті ворота” та Івано-Франківського театру ім. І. Франка).

Краща чоловіча роль — Богдан Бенюк за роль Річарда III, “Річард III” (Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка).

Краща жіноча роль — Христина Микитин за роль Елен, “Мене прислав доктор Хоу” (Київський академічний театр юного глядача на Липках).

Краща чоловіча роль другого плану — Арсен Курбанов за роль Коломана Зупана, “Графиня Маріца” (Київський національний академічний театр оперети).

Богдан Бенюк

Краща жіноча роль другого плану — Шорена Шонія за роль Собаки, “Двоє, не рахуючи собаки (Історія собаки)” (Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки).

Кращий режисерський дебют — Валерія Федотова “Віслоук має бути худим” (Київська академічна майстерня театального мистецтва “Сузір’я”).

Краща сценографія — Мироні Швелідзе, “Річард III” (Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка).

Краще пластичне вирішення вистави — Аніко Рехвіашвілі, балет “Снігова королева” (Національний академічний театр опери і балету України ім. Т. Шевченка).

Краща музична концепція вистави — Владислав Тененбаум, “Вид з мосту” (Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки).

Спеціальну премію “За енергійність творчих пошуків” журі присудило незалежному “Дикому театру”.

Премію за внесок у розвиток театального мистецтва вручили Нінель Биченко, доценту кафе-

дри театального мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв.

Своїми враженнями поділилися лауреати “Київської пекторалі”.

Валерія Федотова: “Можна бути талановитою людиною, але це не важливо, якщо ти не маєш команди однодумців. Адже театр — це колективне мистецтво. Вдячна всім, хто допоміг мені досягти успіху”.

Арсен Курбанов: “Київська пектораль” стала для мене приємно несподіванкою. Так хочеться жити і творити”.

Богдан Бенюк: “Вистава “Річард III” внесла в наш театр нову естетику. Театр розвивається, театр змінюється. Ми чекаємо в себе нових талановитих режисерів”.

Віктор Гирич: “Хочу подякувати всьому колективу театру юного глядача. “Київська пектораль” — наша спільна заслуга. Також хотів би згадати надзвичайно талановитого сценографа Михайла Френкеля. Сценографія до вистави “Без вини винні” стала його останньою роботою”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 73

на 1 місяць	11 грн 46 коп.	на півроку	65 грн 66 коп.
на 3 місяці	33 грн 68 коп.	на рік	130 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЦУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Надія КИР’ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.
Загальний наклад у березні — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

